

KÖRNYEZETVÉDELLEM ÉS KÖRNYEZETPOLITIKA

HÍREK AZ EURÓPAI UNIÓBÓL

GMO
tömegközlekedés
fenntartható fejlődés
agrár környezetvédelem
regionális politika-vidékfejlesztés
Natura 2000-biodiverzitás-termesztés
vegyszerpolitika-veszélyes anyagok
biocél miszer helyi termék
ipari szabályozás
hulladékgyártás
tömegközlekedés
klíma

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG NEM ÜTI MEG A MÉRCÉT A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁVAL

2005. december 13, Brüsszel: Az Európai Környezetvédelmi Iroda (EEB), Európa legnagyobb környezetvédő civil szervezetek alkotta szövetsége szerint az Európai Bizottság nem vette figyelembe az Európai Tanács ez évi júniusi követeléseit az új EU Fenntartható Fejlődési Stratégiával (EU FFS) kapcsolatban. Hiányzik a Stratégiából a jövőkép, ambíció, sürgőség, az EU vezető szerepe, sőt a konkrét célkitűzések és ütemezések, határidők is. Az EEB a Barroso elnök által ismertett Stratégiát gyengének itéli konkrét cselekvések szempontjából, sőt, a korábbi EU FFS-sel - melyet 2001-ben Göteborgban fogadtak el - összehasonlítva visszalépésnek is látja.

John Hontelez, az EEB főtárgya "örül, hogy a Bizottság végre megalkotta elképzeléseit az EU Fenntartható Fejlődési Stratégiájára. Most tehát elindulhat a társadalmi vita arról, hogyan válhat az Unió olyan virágzó, szociálisan korrekt és méltányos társadalommá, amely egyidejűleg tiszteletben tartja a régió és a világ eltartóképességét és aktívan dolgozik a fenntartható fejlődés globális célján. Ez a vitaindító dokumentum azonban gyenge, néhány kivétellel, mint a környezetbarát járművek közbeszerzéséről szóló irányelv kezdeményezése. A Bizottság gyakorlatilag visszakozott a fenntartható fejlődés témájában játszott vezető szerepétől. A soron következő osztrák EU Elnökségre hárul az a nehéz feladat, hogy e dokumentumot azzá az egyértelmű jövőképpel rendelkező, ambiciózus és konkrét stratégiává alakítsa át, amelyet fél évvel ezelőtt az Európai Tanács kért.

2005 júniusában az Európai Tanács szorgalmazta "egy új, átfogóbb és igényesebb stratégia kidolgozását, amely célokat, mutatókat és hatékony monitorozási eljárást tartalmaz. (...A stratégia) pozitív, hosszú távú elképzelésen alapuljon és teljes egészében integrálja a belső és külső dimenziót." A Tanács a fenntartható fejlődés irányelveit tartalmazó közleményt is jóváhagyott. Az EEB felhívja az Európai Tanácsot, amely a következő hónapokban konzultálni fog minden ágazati Miniszteri Tanáccsal és az Európai Parlamenttel, hogy egy jelentősen javított EU FF. Stratégiát fogadjon el 2006 júniusában, a Tanács saját követelése alapján.

(folytatás a 2. oldalon)

A TARTALOMBÓL

KIOTÓ ESMÉJE VÉGÜL ERŐRE KAPOTT MONTREALBAN 2.

REACH - CÉLTALAN CÉLBAÉRÉS? 3.

GMO HÍREK 5.

GENMÓDOSÍTÁS-MENTES ÖVEZET LETT
A DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ! 9.

RÖVID HÍREK 10.

ENERGIA-KÉRDÉSEK 11.

KIBOCSÁTÁS-KERESKEDELEM 13.

ZÖLD JOG 14

A BIZOTTSÁG LEMONDOTT AZ ÚJRAHASZNOSÍTÓ
UNIÓS TÁRSADALOMRÓL: A ROSSZ BESOROLÁS ÉS A
DEREGULÁCIÓ AZ ÉGETÉSNEK KEDVEZ 15.

CIVIL OLDAL 16.

EGY CIVIL FELMÉRÉS NÉHÁNY TANULSÁGA 18.

A HÍRLEVÉL KIADÁSÁHOZ

A KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS VÍZÜGYI MINISZTERIUM

KÖVICE 7.3. KERETE ÉS A

NEMZETI CIVIL ALAPPROGRAM

AD TÁMOGATÁST

(folytatás az 1. oldalról)

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG NEM ÜTI MEG A MÉRCÉT A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSI STRATÉGIÁVAL

Az EEB, 145 társszervezetével együtt a következőkért fog kiemelten kampányolni:

- azonnali kezdeményezések, amelyek EU-szerte nagyobb környezeti adózási reformot indítanak el annak érdekében, hogy a piac a környezet javára működjön és egyben a munkaerő költségek csökkenjenek;

- végre hagyjanak fel a környezetileg káros, uniós és tagállami forrású támogatások euró-milliói fizetésével ;

- az uniós források módszeres mobilizálása a fenntartható fejlődés érdekében;

- a természeti erőforrások fenntartható használatához konkrét célok és ütemezés, továbbá megfelelő

cselekvés e célok elérése érdekében ;

- a meglévő környezeti jogi szabályozás megfelelő végrehajtása, a fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásként;

- a megállapodás szerinti EU kötelezettség teljesítése, hogy a biológiai sokféleség csökkenését 2010-re megállítják.

Január 20-án Brüsszelben az EEB vitaindító konferenciát tart, amelyről hírlevelünkben beszámolunk majd.

Forrás: EEB sajtóanyag.

Fordította: Botár Alexa

KIOTÓ ESZMÉJE VÉGÜL ERŐRE KAPOTT MONTREALBAN

December 10-én szombaton történelmi jelentőségű megállapodást kötöttek a Montrealban ülésező kormányzati vezetők az éghajlatváltozás elleni küzdelem jövőbeli lépéseiről. A Montreali Akciótervet annak ellenére hozták létre, hogy az utolsó pillanatban Oroszország közbelépett és majdnem patthelyzetet okozott visszakozásával.

A Kiotói Jegyzőkönyvet ratifikáló országok első találkozásán (MOP, Meeting of the Parties) az egyeztetések egész péntek éjjel tartottak annak érdekében, hogy a Jegyzőkönyv értelmében haladó szellemű egyezség születessen, amely jelentősebb kibocsátás-csökkentésekhez vezet a 2013-tól induló következő kötelezettségvállalási periódusban.

A felek (az összes nagyobb iparosodott és fejlődő ország, kivéve az Egyesült Államok és Ausztrália) megállapodtak, hogy az első kiotói kötelezettségvállalási periódust azonnal új üvegházgáz kibocsátás-csökkentési célok követik majd 2012-ben. Ez a döntő jelentőségű kiotói megállapodás elindítja az iparosodott országok jogilag kötelező céljairól szóló tárgyalási folyamatot, sőt, a teljes éghajlatpolitikai rendszer felülvizsgálatát kezdeményezi minden ország bevonásával. Igaz, végül az EU nyomására nem rögzítették a tárgyalások befejezésének határidejét (a fejlődő országok és a civil szervezetek 2008-at javasoltak).

A kormányok 2006. március 15-ig nyújthatják be vállalási javasolataikat, véleményüket. E témában az első kormányközi munkacsoport-találkozó 2006. májusában lesz Bonnban.

Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményét aláíró országok is megállapodásra jutottak találkozájukon (a részes felek 11. találkozója, COP11 - Conference of the Parties) az Egyesült Államok delegációjának vonakodása ellenére.

Csütörtökön az Egyesült Államok delegációja távozott a tárgyalásokról, amivel megpróbálták befagyasztani mind a Keretegyezmény, mind a Kiotói Jegyzőkönyv részes feleinek egyeztető tárgyalásait. Végül az amerikaiak (pl. a sajtó) nyomására a delegáció pénteken újra csatlakozott a COP tárgyalásokhoz. Ugyanaznap az előrelépés további megakadályozására az amerikai delegáció még új szövegtervezetet is benyújtott, hogy a megállapodás jelentőségét tovább rontsák.

Azonban a kanadai elnöknek és Nagy-Britannia, Japán illetve a nagyobb fejlődő országok, különösen Brazília és Dél-Afrika eltökéltégének köszönhetően megszületett a megállapodás, amelynek értelmében párbeszédet indítanak az éghajlatváltozást kezelő hosszútávú együttműködésről. A párbeszéd nem nyit új kötelezettségvállaláshoz vezető egyeztetési folyamatot (az Egyesült Államok nyomására), de legalább folytatódhatnak a tárgyalások és az Egyesült Államok is részt vesz benne, hiszen végül aláírták a megállapodást.

Ezen túlmenően a Jegyzőkönyv működését irányító szabályzatot (a technikai szabályokat és eljárásokat tartalmazó ún. Marrakesh Egyezséget) jóváhagyták Montrealban, beleértve a jogilag kötelező érvényt is. Az országok abban is megállapodtak, hogy a jövő évben a Keretegyezményt és a Kiotói Jegyzőkönyvet is felülvizsgálják.

(folytatás a 3. oldalon)

A Tiszta Fejlesztési Mechanizmusok (CDM) reformjával kapcsolatban is megállapodásra jutottak (ez a kiotói mechanizmus teszi lehetővé az iparosodott országoknak, hogy széndioxid kvótákat igényeljenek azért, hogy tiszta energiás projektekbe fektetnek be a fejlődő világban.) Az iparosodott országok az első kötelezettségvállalási periódus utánra is kiterjesztenék és további pénzeket szánnak a CDM reformra; új CDM Elnökség alakult. Azonban még nincs megnyugtatóan tisztázva, mi minden tartozik bele e mechanizmusba, és ténylegesen mit érhetnek el általa.

Végül, megerősítették az ötéves alkalmazkodási (adaptation) program kötelezettségét, amely minden részes felet - különösen a fejlődő országokat - támogat-

ja abban, hogy " a hatások, az érzékenység és az alkalmazkodás természetét jobban megértsék és kiértékeljék, továbbá tájékozott döntéseket hozzanak gyakorlati alkalmazkodási intézkedésekről ".

Utóbbi (sok fejlődő ország és civil szervezet sajnálatára) kevésbé cselekvési program, mint inkább kutatás, értékelés, adatgyűjtés, monitorozás stb. A különböző alkalmazkodási támogatási alapokról is született további megegyezés.

2005.12.12.

Forrás: A Föld Barátai -FoE- nemzetközi civil zöldszervezet)

További információ: <http://unfccc.int/meetings/>

Képek: www.mtvsz.hu/eghajlat/montreal/

Összeállította: Botár Alexa

REACH - CÉLTALAN CÉLBAÉRÉS?

DRAGOS TIBOR - MTVSZ

dragi@mtvsz.hu

Az Európai Unió most formálódó vegyi anyag szabályozása, a REACH reform nagyon időszerű és jogos. Csak egy példát említve: a németországi Föld Barátai nemrégiben tanulmánya arra hívja fel a figyelmet, hogy több mint 300 mesterséges vegyi anyagot találtak már az anyatejben. Köztük olyan anyagokat is, amelyek veszélyességük miatt a REACH külön engedélyezési eljárásban fog szabályozni.

A minden nap "fogyasztott" vegyi anyag-koktél

Annyi bizonyos, hogy Európa nem használhatja tovább olyan módon a vegyi anyagokat, ahogy mi használjuk ezeket napjainkban. Persze a probléma nem korlátozódik csak Európára. Az Egyesült Államokban épp most van abban a fázisban egy új vegyi anyag szabályozás, amelyben a REACH volt 2001-ben még az ún. Fehér Könyv formájában.

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy az Európai Bizottság a 2001-ben közreadott, a REACH közvetlen előzményének tekinthető Fehér Könyv jelentősen legyengített jogszabályi elemeivel nyújtotta be a REACH rendelettervezetet 2003. október végén. A polimereket például mentesítették a bejegyeztetés és az értékelés alól, a termékekben előforduló anyagokra vonatkozó szabályokat pedig lazították.

Ezek a változások azonban az iparnak kevésnek bizonyultak: a működőképességre, a versenyképességre, a költségekre hivatkozva még tovább kívánták gyengíteni a rendelettervezetet. Ugyanakkor sem az Európai Bizottság tanulmánya, sem a magyar hatástanulmány, de még a vegyipar által megrendelt tanulmány sem erősítette meg azokat az aggodalmakat, amelyek szerint a REACH drámai hatással lenne a versenyképességre. Sőt, több vállalat és vállalati szövetség is felismerte már, hogy szigorúbb szabályozásra van szükség.

(folytatás a 4. oldalon)

(folytatás a 3. oldalról)

Ehhez képest, ha megnézzük, hogyan alakult ez az új vegyi anyag szabályozás az elmúlt 4-5 évben, azt láthatjuk, hogy környezet- és egészségvédelmi szempontból egy legyengített változat felhígított változatának kompromisszumos változatáról szavaztak a képviselők első olvasatban az Európai Parlament strasbourg-i plenáris ülésén november 17-én.

KOCKÁZAT ALAPÚ MEGKÖZELÍTÉS

Az egyik legkomolyabb, a REACH-et gyengítő vegyipari javaslat az ún. kockázat alapú megközelítés a vegyi anyagok bejegyzése során. A javaslat elég széles támogatottságra talált a döntéshozók körében is, hiszen kellően tudományosnak és logikusnak hat. A svéd vegyi anyag felügyelőség részletes kritikai anyagot készített erről a javaslatról. Összefoglalásként azt emelték ki, hogy ez a javaslat szemben áll a REACH egyik alapvető célkitűzésével, a vegyi anyagokkal kapcsolatos ismerethiányunk pótlásával. A kockázatbecslés hatalmas mennyiségű adatot és roppant körütekintő munkát igényel. Nem véletlen, hogy 1994 és 2003 között mindössze 113 kiemelt vegyi anyag kockázatbecslése készült el. Ezzel a sebességgel a REACH hatálya alá tartozó 30 000 vegyi anyag kockázatának felmérése több mint 2000 évbe telne!

MI TÖRTÉNT STRASBOURGBAN?

A szavazás előtt parlamenti vitanapon a január 19-i parlamenti meghallgatáshoz hasonlóan egymással teljesen szembenálló véleményeket lehetett hallani a képviselőktől. A környezetvédelmi és az ipari bizottság fő jelentéstevői, Guido Sacconi és Hartmut Nassauer kompromisszumos csomagot dolgoztak ki, amely nem mindenki számára volt elfogadható kompromisszum. Sacconit elég keményen bírálták az Egységes Európai Baloldal/az Északi Zöld Baloldal Képviselőcsoportjából és a Zöldek/az Európai Szabad Szövetség Képviselőcsoportjából. Carl Schlyter képviselő egyenesen úgy fogalmazott: "szavazzuk le Nassauert, ne rajtunk kísérletezessenek"!

Nemcsak a zöldek voltak ilyen kritikusak, a szocialista Sacconit saját frakciótársai közül is bírálatok érték, mondván, túl sok kikaput tartalmaz a kompromisszumos javaslat. Robert Goebbels szerint nem kellene átvenni az ipar pesszimizmusát. Karin Scheele szerint a kompromisszum a nagyipari érdekek kiszolgálója. A szintén szocialista Beatrice Patrie szerint a rákos megbetegedések száma évente 10 %-kal nő Franciaországban, ezért a francia szocialista képviselők a szigorúbb

REACH mellett szavaznak. Olajos Péter néppárti képviselőnk is egy szigorúbb szabályozás mellett érvelt fel szólalásában, különösen ami a kötelező helyettesítést és a kötelező adatmegosztást illeti. Természetesen olyan képviselők is voltak, akik az ipari érdekek szószólói voltak. A német Erika Mann szerint a REACH legfontosabb szempontja a versenyképesség, miközben nem feledkezünk meg a környezet- és egészségvédelmi szempontokról. Stavros Dimas környezetvédelmi biztos azt emelte ki, hogy az Európai Bizottság azért támogatja a kompromisszumos javaslatot, mert az egy irányban halad a Tanács szövegjavaslataival.

A SZAVAZÁS EREDMÉNYE

A strasbourg-i szavazáson elfogadott javaslat szerint a rendelet hatáskörébe tartozó anyagok nagy részéről bejegyzésük során nem kell közölni az alapvető egészségügyi és környezeti információkat. Így meglehetősen kérdéses, hogy a REACH egy gyenge bejegyzési rendszerrel (amely során eleve ki sem derül, hogy az adott anyag veszélyes vagy sem), megvédi-e az emberi egészséget és a környezetet. Ugyanakkor ha bebizonyosodik egy anyagról, hogy veszélyes az emberekre vagy a környezetre, akkor kötelező helyettesíteni egy biztonságosabb alternatívával, amennyiben az rendelkezésre áll.

A szavazáson a 24 magyar képviselőből 17 vett részt, a magyar pártok képviselői egységesen a szigorúbb környezeti és egészségügyi szempontok mellett tették le voksukat. Ezzel egyben a magyar kormány is üzentek, hogy a tanácsi vitában Magyarország a REACH szigorú változata mellett álljon ki, ellenállva a szabályozást gyengíteni szándékozó rövid távú nagyipari érdekeknek. Érdemes megemlíteni, hogy a néppárti magyar képviselők (az egyébként elég erős frakciófegyelem ellenére) a lényeges pontokon (helyettesítés, információhoz való hozzáférés) kiszavazták a frakciójukból, a zöld javaslatokat támogatva.

HOGYAN TOVÁBB?

A Tanács célul tűzte ki, hogy még 2005. decemberében politikai megállapodásra jut a vegyi anyagok európai szabályozásának reformjáról (REACH). A december 13-i ülésén a Tanács elutasította a különösen veszélyes vegyi anyagok kötelező helyettesítését a rendelkezésre álló biztonságosabb alternatívákkal, szigorította viszont a nehezen lebomló és az emberi testben felhalmozódó vegyi anyagok engedélyezésének követelményeit. A tanácsi döntés lehetővé tenné a rákkeltő, a szaporodási képességeket károsító és a hormonháztartást

(folytatás az 5. oldalon)

(2005. október 4., Brüsszel) A Föld Barátai a REACH "jelentéktelen törpévé zsugorítása" ellen lobbiznak.

megzavaró anyagok (pl. egyes ftalát lágýtíszerek, biszfenol-A) további felhasználását, még abban az esetben is, ha már rendelkezésre állnak biztonságosabb alternatív anyagok. A Tanács megszavazta a

szakmai és politikai vita után jogszabály, kötelező érvényű rendelet lesz belőle, ám eredeti célkitűzéseit, az emberi egészség és a környezet magasabb szintű védelmét nem fogja teljesíteni.

vegyipartól megkövetelt egészségügyi, biztonsági adatok mennyiségének drasztikus csökkentését is, ami leginkább a kis mennyiségben gyártott anyagokat érinti. Ez azt jelenti, hogy vegyi anyagok ezrei maradhatnak továbbra is a piacon úgy, hogy továbbra sem állnak rendelkezésre az alapvető információk egészségügyi hatásaikkal kapcsolatban.

A környezetvédő civil szervezetek álláspontja szerint feltétlenül szükséges a REACH tervezetének módosítása, szigorítása 2006-ban, az európai parlamenti második olvasatban, az egészségügyi, környezetvédelmi célok lehető legnagyobb figyelembevételével. Ennek hiányában a REACH ugyan lehet, hogy célba ér, azaz több éves

G M O H Í R E K

RÖVIDÍTETT ÁLTALÁNOS VÉLEMÉNY AZ EURÓPAI ÉLELMISZERBIZTONSÁGI HIVATAL (EFSA) GMO PANELJÉNEK A MAGYARORSZÁGI ÖKOLÓGIAI VIZSGÁLATOKRÓL KÖZZÉTETT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRÓL¹

2005. június 8-án az EFSA GMO panelje állásfoglalást² tett közzé a magyar mezőgazdasági miniszter 2005. január 20-án, a MON 810-es genetikai eseményű kukoricafajtákra elrendelt ideiglenes moratóriumával összefüggésben elvégzett környezetanalitikai és ökotoxikológiai vizsgálatokról. Állásfoglalásukban kétségbe vonták, hogy a négy területen is felmutatott környezettudományi aggályok elégségesek-e elővigyázatossági lépéshez. Ezt a bizottság arra értette, hogy előzetes eredményeink - egy, a Növényvédelemben megjelent tudományos cikk kivételével - konferencia-összefoglalókban jelentek meg, amelyek alapján módszereinket nem volt képes értékelni. Az EFSA GMO panelje figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy a beadvány szerzője a magyar

kormány mezőgazdasági minisztere, aki munkatársain keresztül meggyőződött módszereink alaposágáról és adataink hitelességéről³, míg e testület erre kísérletet sem tett. Indokolatlan és a nemzetközi diplomáciában szokatlan, hogy a magyar géntechnológiai hatóság sajátos élőhely-típusaira és ökoszisztémáira (Pannon biogeográfiai régió) vonatkozó környezettudományi ítélőképességét és rendelkezési jogát egy élelmiszerbiztonsági kérdésekre felhatalmazott európai bizottság kétségbe vonja. Mindeközben - véleményünk szerint - az EFSA GMO paneljének feladata lett volna, hogy indítványozza az általunk felvetett környezettudományi problémákkal kapcsolatban a fajtatulajdonos Monsanto cég hiánypótlását, amit viszont elmulasztott.

(folytatás a 6. oldalon)

¹Darvas Béla (a), Székács András (a), Bakonyi Gábor (b), Kiss István (b), Biró Borbála (c), Villányi Ilona (c), Ronkay László (d), Peregovits László (d), Lauber Éva (a) és Polgár A. László (a) - (a) MTA Növényvédelmi Kutatóintézete, Ökotoxikológiai és Környezetanalitikai Osztály, Budapest, (b) Szent István Egyetem, Állattani és Ökológiai Tanszék, Godollo, (c) MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézete, Talajbiológiai és -biokémiai Osztály, Budapest, (d) Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest

² Andersson, Bartsch, Buhk, Davies, De Loose, Gasson, Hendriksen, Heritage, Kärenlampi, Krystin-Sorensen, Kuiper, Nuti, O'Gara, Puigdomenech, Sakellaris, Schiemann, Seinen, Sessitsch, Sweet, van Elsas & Wal (2005): EFSA Journal, 228: 1-14. (http://www.efsa.eu.int/science/gmo/gmo_opinions/1046/gmo_opinion_ej228_safe_guards_en1.pdf); Kiragadott részletek a BZBE Hírlevél, 2005. augusztusi számában, 1-7 old. (főszerk. Dudits)

³OM - BIO 00024/2000; KvVM - K-36-01-00017/2002; KvVM - MTA, 2005

(folytatás az 5. oldalról)

Az EFSA GMO paneljének megállapításával ellentétben a magyarországi vizsgálatok egyáltalán nem irányultak emberi egészségre gyakorolt hatások követésére, tehát nem adekvát azokat e területtel bármilyen összefüggésbe hozni. A környezetanalitikai és ökotoxikológia hatásokat illetően az EFSA GMO panelje bevezetőjében ígéri - majd nem teljesíti - annak értékelését, hogy vajon a magyarországi (értsd Kárpát-medencei) ökoszisztéma eltér-e a környezetében lévő országok ökoszisztémáitól. E területet az ökológiai tudományok, továbbá az EU élőhelyek és fajok védelmére vonatkozó két törvénye, a Madárvédelmi Irányelv (79/43/EEC) és az Élőhelyvédelmi Irányelv

(92/43/EEC) is önálló biogeográfiai régióknak tekinti, amelyre nemzeti önrendelkezési jog vonatkozik. Általános véleményünk szerint az EFSA GMO panelje kompetenciájától eltérő területekről (szinte egyetlen releváns tudományterületről, pl. zoológia, állatökológia, konzervációbiológia és környezetanalitika sincs tag a bizottságban) adott ki korai és felszínes állásfoglalást, ezért visszautasítjuk szakmai figyelembevételre nem alkalmas következtetéseit.

Részletes magyar válaszukat 2006-ban, a Növényvédelem szaklapban, angol változatát az EFSA Journal-ba tervezzük megjelentetni.

A "szörnyparadicsom" 2004 körülján

Forrás: Föld Barátai sajtó

A GM-NÖVÉNYEK ÉS -ÉLELMISZEREK ENGEDÉLYEZÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ KÉRDÉSEK

A GMO Kerekasztal vállalt célja a tanácsadás, a döntéshozók munkájának szakmai érvekkel történő segítése. Ennek szellemében arra kell törekednünk, hogy megalapozott véleményünk mentén azokra a kérdésekre, veszélyekre, kétségekre és problémákra hívjuk fel a figyelmet, amelyek a transzgenikus növények és a belőlük származó élelmiszerek és takarmányok környezetbe történő kibocsátásával függenek össze. Meglátásom szerint az alapelvek tisztázását követően - melyek egyik legfontosabbika az esetről esetre történő véleményalkotás princípiuma - a GM-szervezetek előállításának és kibocsátási folyamatának időben egymást követő lán-

cán folyamatosan érdemes csak végigmenni. Más szóval a szabadföldi kibocsátás és forgalomba hozatal feltételrendszerének minden részletre kiterjedő, megnyugtató pontosítása meg kell, hogy előzze a koegzisztencia feltételrendszerének kialakítását célzó vitát.

Fontos, hogy segítő szándékú tanácsadási tevékenységünk során, a felvázolt prioritás-sorrendet és a megvalósítást befolyásoló egyéb szempontokat kellő módon vegyük figyelembe. A 2001/18/EK irányelv ad útmutatást, hogy milyen, a környezeti- és az emberi egészségre gyakorolt hatások tekintetében végzendő

(folytatás a 7. oldalon)

kockázatbecslési eljárás lefolytatását követően lehet a GM-szervezet kibocsátásának engedélyezése ügyében dönteni. A 2003/556/EK számú javaslat 1.2. pontja maga is rámutat ugyanakkor arra, hogy különbséget kell tenni a koegzisztencia gazdasági szempontjai és a környezetbe való kibocsátás között. Értelemszerű, hogy egy-egy új GM-növény koegzisztencia problémáikájáról csak és kizárólag környezetbe történő kibocsátásának engedélyezését követően lehet beszélni. A GMO Kerekasztal tanácsadói szerepének használati értékét az növelheti, ha az állásfoglalások és javaslatok egyrészt ezt az egymásból következő logikai összefüggést követik, másrészt messzemenően figyelembe veszik uniós tagságunkból fakadó mozgásterünket. Tisztán kell látnunk, hogy az új GM-növény vagy -termék forgalomba hozatali engedélyének 2001/18/EK irányelvben, illetve a 1829/2003/EK rendeletben foglaltak szerinti kiadását követően, gyakorlatilag nincs lehetőségünk a termék hazai forgalmazásának korlátozására. Ilyen esetben a kockázati hatások csökkentésére, a koegzisztencia szabályozásán kívül nincs más alternatívánk.

A környezetbe történő kibocsátás engedélyezési folyamatának befolyásolására elvileg kétféle módon nyílna lehetőségünk. Az egyik lehetőség az lenne, ha az egyes GM-termékek mellékhatás-vizsgálatára megfelelő fejlesztések és források biztosítása révén teremtenénk

módot és az általunk elvégzett vizsgálatok eredményeire támaszkodva, adott esetben a véleményezési szakaszban opponálhatnánk a növény, vagy termék kibocsátásának engedélyezését. A költségvetés és a ma-

gyar gazdaság jelenlegi állapotában ez az út nem tűnik járhatóknak. A másik lehetőségnek az a megoldás kínálkozik, hogy az EU e kérdés megítélésében velünk azonos platformon álló tagjaival összefogva, együttesen kezdeményezzük a jelenlegi engedélyezési eljárás megváltoztatását, pontosítását és szigorítását.

Horváth Zsolt
Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal

A GENETIKAILAG MÓDOSÍTOTT (GM) NÖVÉNYEK MAGYARORSZÁGI ENGEDÉLYEZÉSÉRŐL (A-D)

A GMO KEREKASZTAL ÁLLÁSFOGLALÁSAI

Független szakmai megítélésünk szerint Magyarországnak nem fűződik növénytermesztési, növényvédelmi, gazdasági és társadalmi érdeke a jelenleg forgalomban lévő és bevezetés alatt álló GM-növények termesztéséhez, miközben többféle (vetőmag- illetve ökológiai termesztés, nemesítés, méhészet, környezet- és természetvédelem, élelmiszerbiztonság stb.) érdek is sérülhet⁴. A fogyasztói elutasítás a hiányzó vagy hiányos táplálkozástani vizsgálatok miatt jelentős. Genetikai módosításmentességünk elvesztése súlyosan veszélyezteteti hazai és exportpiacainkat. A GM-növények európai engedélyezése jelenleg számtalan anomáliával folyik. Az alábbiakat kezdeményezzük:

(A) Magyarország ne adja fel azt a jogos igényét, hogy területére és javaira vonatkozó döntési pozícióját megtartsa. A szuverenitásunkat e kérdésben szűkítő tény, miszerint a GM-növények kibocsátásának engedélyezése az Európai Unió (EU) kompetenciája és ezért nincs vagy alig van nemzeti lehetőség a döntéshozatali mechanizmust, a döntést befolyásolni. Az Európai Élelmiszer-biztonsági Hivatal (EFSA) GMO paneljének nincs magyar tagja, ezért ott nemzeti érdekeinket senki sem képviseli. E bizottság túlságosan gyorsan és felületesen dönt, türelmetlen a nemzeti aggályokkal szemben, és nem felkészült környezettudományi kérdésekben való állásfoglalásra. Ezért javasoljuk Magyarországot az EU-ban képviselő politikusainknak, hogy *(folytatás a 8. oldalon)*

⁴http://www.greenfo.hu/hirek/print_hirek_item.php?hir=11534, http://www.greenfo.hu/hirek/print_hirek_item.php?hir=11709 OKB, 2005. 11. 09. 15

(folytatás a 7. oldalról)

(Aa) tegyenek lépéseket azért, hogy az EFSA GMO paneljének legyen teljes jogú magyar tagja;

(Ab) az EU hozzon létre önálló környezettudományi szakbizottságot, amely a GM-növényeket ezen a szinten vizsgálja (az Egyesült Államokban is elkülönül az élelmiszer és gyógyszerügyi engedélyezés - FDA a környezetvédelmi - EPA hatósági tevékenységtől);

(Ac) hazánk dolgozza ki azokat a szabályozási technikákat, amelyekkel az EU-döntés közben vagy után a gyakorlati engedélyezési folyamatot - saját területére vonatkoztatva - érdemben kézbe tudja venni (az Egyesült Államokban a konkrét növényvédőszer-engedélyezés állami szintű; szövetségi szinten csupán a minimális követelményeket rögzítik).

(B) Magyarország ne adja fel azt az igényét, hogy a mezőgazdaságában csak olyan eszközt alkalmazzon, amely biztonságos és számára szükséges. Ehhez az MTA részvételével létrehozza az MTA Agráretikai Bizottságát és az OKB GMO albizottságát, amelyek jóváhagyó engedélyei nélkül nem kerülhet vetésre semmilyen, már európai engedéllyel bíró GM-fajta sem. Ez megteremti a lehetőségét az első kibocsátás előtti nemzeti ellenőrzéshez, ami jelenleg az EU kevésbé szigorú országaiban elvégzett vizsgálatokkal megkerülhető. Ehhez

(Ba) támogatjuk az MTA elnökének azt a törekvését, hogy létrehozza az MTA Agráretikai Bizottságát, amely megköveteli a hazai főhatás-vizsgálatokat és kérjük, hogy jogszabályokban lásson napvilágot az ezzel kapcsolatos törvényi megfogalmazás. Ugyancsak foglalja jogszabályba, hogy az érintett fajtatulajdonosok vetőmagot kötelesek biztosítani a független hazai főhatás-vizsgálatok számára. Ennek akadályozása tegye lehetővé az engedélyezési folyamat leállítását;

(Bb) támogatjuk az OKB törekvését, amely GMO albizottságot hoz létre és kérjük, jogszabályokban rögzíteni azt az igényét, hogy a Pannon ökorégióra elvégzett speciális környezettudományi dokumentáció nélkül - illetve az ennek alapján készített - rizikóanalízist megkerülő GM-fajta európai engedéllyel se kerülhessen hazánkban kibocsátásra. Ugyancsak foglalja jogszabályba, hogy az érintett fajtatulajdonosok vetőmagot kötelesek biztosítani a független hazai mellékhatás-vizsgálatok számára. Ennek akadályozása tegye lehetővé az engedélyezési folyamat leállítását.

(C) A koegzisztencia szabályozás adjon egyenlő esélyt az ökológiai természetők és a méhészek számára is. Mivel esetükben szennyezettség szempontjából nincs tolerancia, ezért izolációs távolságuk megállapításakor az általuk javasolt értéket kell alkalmazni. Ez azt jelenti, hogy minden természetű növényfajnál két izolációs távolságot kell meghatározni, az egyik a hagyományos természetőre vonatkozik, amely csak abban az esetben legyen érvényben, ha a szélesebb sugarú körben nincs ökológiai természető vagy rovarmegporzású

növények esetében állandó telephelyű méhész. Speciális jogokat kell biztosítani az érintett vetőmag-termesztőknek, nemesítőknek és természetvédelmi területek kezelőinek, amelyek indokolni tudják ezt meghaladó igényüket.

(D) Jogszabályokkal kell megerősíteni és biztosítani az önkormányzatok valamint régiók azon szándékát, hogy genetikai módosításmentes területeket hozhassanak létre. Ez esetben a területükön természető gazdákra ez a szabályozási forma legyen érvényes.

Kérjük a Magyar Köztársaság Kormányát és a kormányzati szerveket, hogy a fentiekben megfogalmazott javaslatokat a hazai törvénykezés illetve az Európai Unió tárgyalások során érvényesíteni szíveskedjenek.

A GMO KEREKASZTAL TAGJAI KÖZÜL ALÁÍRTA:

ÁCS SÁNDORNE (KISHANTOSI VIDEKFEJLESZTESI KOZPONT KHT., KISHANTOS; IFOAM); ÁNGYÁN JÓZSEF PROF., CSC. (SZENT ISTVÁN EGYETEM, KÖRNYEZET- ÉS TÁJGAZDÁLKODÁSI INTÉZET, GODÖLLŐ); BAKONYI GÁBOR PROF., DSC. (SZENT ISTVÁN EGYETEM, ÁLLATTANI ÉS ÖKOLÓGIAI TANSZEK, GODÖLLŐ); BALLA LÁSZLÓ PROF., DSC. (MAGYAR NÖVÉNYNEMESÍTŐK EGYESÜLETE, BUDAPEST); BARDÓCZ ZSUZSA DSC. (GENOK, NORVÉGIA/SKÓCIA/MAGYARORSZÁG); BAUER LEA (BIOKONTROLL HUNGÁRIA KHT., BUDAPEST); BÉKESI LÁSZLÓ PROF., CSC. (KISÁLLATTENYÉSZTÉSI ÉS TAKARMÁNYOZÁSI KUTATÓINTÉZET, MEHTENYESZTÉSI ÉS MEHBIOLÓGIAI OSZTÁLY, GODÖLLŐ); DARVAS BÉLA PROF., DSC. (MTA NÖVÉNYVÉDELMI KUTATÓINTÉZETE, ÖKOTOXIKOLÓGIAI ÉS KÖRNYEZETANALITIKAI OSZTÁLY, BUDAPEST); GYULAI FERENC DSC. (AGROBOTANIKAI INTÉZET, TÁPIÓSZELE; SZENT ISTVÁN EGYETEM, KÖRNYEZET- ÉS TÁJGAZDÁLKODÁSI INTÉZET, GODÖLLŐ); HESZKY LÁSZLÓ PROF., AZ MTA R. TAGJA, DSC. (SZENT ISTVÁN EGYETEM, GENETIKA ÉS NÖVÉNYNEMESÍTÉS TANSZEK, GODÖLLŐ); HOLLY LÁSZLÓ DR. (AGROBOTANIKAI INTÉZET, TÁPIÓSZELE); HULLÁN TIBOR DR. (VETŐMAG SZÖVETSEG ÉS TERMÉKTANÁCS, BUDAPEST); ILLES ZOLTÁN DR. (ORSZÁGGYŰLES KÖRNYEZETVÉDELMI BIZOTTSÁGA, BUDAPEST); KAJNER PÉTER (MAGYAR KÖRNYEZETGAZDASÁGTANI KOZPONT, BUDAPEST); MÁRAI GEZA DR. (SZENT ISTVÁN EGYETEM, KÖRNYEZET- ÉS TÁJGAZDÁLKODÁSI INTÉZET, GODÖLLŐ); MENYHÉRT ZOLTÁN PROF., DSC. (SZENT ISTVÁN EGYETEM, KÖRNYEZET- ÉS TÁJGAZDÁLKODÁSI INTÉZET, KÖRNYEZETTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA, GODÖLLŐ); PAPP LÁSZLÓ PROF., AZ MTA R. TAGJA, DSC. (MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MŰZEUM, BUDAPEST); PATAKI GYÖRGY PH.D. (SZENT ISTVÁN EGYETEM, KÖRNYEZET- ÉS TÁJGAZDÁLKODÁSI INTÉZET, GODÖLLŐ); DÖNTÉSELMÉLET TANSZEK, VÁLLALATGAZDASÁGTAN INTÉZET, BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM); PUSZTAI ÁRPÁD PROF., PH.D, A SKÓT AKADEMIA TAGJA (GENOK, NORVÉGIA/SKÓCIA/MAGYARORSZÁG); ROSZIK PÉTER DR. (BIOKONTROLL HUNGÁRIA KHT., BUDAPEST; BIOKULTÚRA SZÖVETSEG); SAJGÓ MIHÁLY PROF. DSC. (SZENT ISTVÁN EGYETEM, KÉMIA ÉS BIOKÉMIAI TANSZEK, GODÖLLŐ); SZÉKÁCS ANDRÁS DSC. (MTA NÖVÉNYVÉDELMI KUTATÓINTÉZETE, ÖKOTOXIKOLÓGIAI ÉS KÖRNYEZETANALITIKAI OSZTÁLY, BUDAPEST); TAKÁCS-SÁNTA ANDRÁS (ELTE TTK, BUDAPEST); TANKA ENDRE PROF., DSC. (KÁROLYI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM, KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS AGRÁRJOGI TANSZEK, BUDAPEST).

Mindhárom GMO anyag forrása: az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottsága által 2005. november 9-én szervezett a GM-növények hazai engedélyezéséről szóló kerekasztal beszélgetése (3.) hivatalos jegyzete. Szerkesztette: Darvas Béla

GÉNMÓDOSÍTÁS-MENTES ÖVEZET LETT A DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ!

Pécs, 2005. december 22. - Mai ülésén a Dél-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács úgy döntött, hogy a régió területét génmódosítás-mentes övezetté nyilvánítja. Ezzel a Dél-Dunántúl lett a második hazai génmódosítás-mentes régió. [1]

A régió génmódosítás-mentes övezetté nyilvánítása összhangban van a térség fejlesztési stratégiájában "ökorégió" célkitűzésként szereplő elképzelésekkel, valamint azzal, hogy Pécs "ököváros" szeretne lenni - jelentette ki a mai döntést kommentálva Pánovics Attila, a Dél-dunántúli Regionális Civil Fórum elnöke. Ezzel a döntéssel ez a régió lett hazánkban a második, Európában a 165. génmódosítás-mentes régió. Mint ismeretes, hazánkban elsőként 2005 februárjában a Nyugat-Dunántúli Régió hozott döntést a térség génmódosítás-menteséről.

Miközben az Európai Bizottság - részben az Egyesült Államok és a biotechnológiai cégek által a Kereskedelmi Világszervezeten (WTO) keresztül gyakorolt nyomás hatására - újabb és újabb génmódosított fajták forgalmazását és termesztését engedélyezi, az európai régiók és önkormányzatok alulról jövő kezdeményezésekkel próbálják kiszorítani területükről a génmódosított növényeket - mondta Fidrich Róbert, a Magyar Ter-

mésztervédők Szövetségének programvezetője. Létrehozták a génmódosítás-mentes övezetek európai hálózatát, amelyhez eddig 165 régió, 4500 önkormányzat és kistelepülés csatlakozott. [2]

Az európai lakosság több mint 70 százaléka ellenzi a génmódosított élelmiszereket. A európai kutatások azt mutatják, hogy a minél tájékozottabbak a fogyasztók a génmódosítás egészségügyi, ökológiai és gazdasági kockázataival kapcsolatban, annál nagyobb mértékben utasítják azt el. Ezen felül hazánkban gazdasági érdeke is, hogy ne termesszünk génmódosított növényeket. Az érzékeny európai piacon ugyanis csak akkor van esélyünk eladni a magyar mezőgazdasági termékeket, ha garantálni tudjuk azok génmódosítás-mentességét. Ezért nagy jelentőségű a Dél-Dunántúli Régió génmódosítás-mentes övezetté nyilvánításáról hozott mai döntés - tette hozzá Pánovics Attila, akinek kulcsfontosságú szerepe volt a határozat előkészítésében.

További információk:

Pánovics Attila, Pécsi Zöld Kör, mobil: 30/366-5639

Fidrich Róbert, MTVSZ, tel: 216-7297, mobil: 20/378-6683

Jegyzetek:

[1] *Az elfogadott határozat megtalálható a mellékletben.*

[2] *www.gmofree-europe.org*

A DÉL-DUNÁNTÚLI REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI TANÁCS ÁLTAL ELFOGADOTT HATÁROZAT

A Dél-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács, felismerve, hogy - a mezőgazdasági növények genetikai módosítása és ezen növények termesztése rendkívül összetett kérdés, amely számos jogi, gazdasági, társadalmi és etikai problémát vet fel; - a széles körben elismert elővigyázatosság elvét kell alkalmazni, amíg megnyugtató válaszok nem születnek ezekre a kérdésekre; - a Dél-dunántúli Régió kedvező mezőgazdasági adottságai miatt indokolatlan a genetikailag módosított növények termesztése a régióban; - a felmérések szerint a fogyasztók nagy többsége elutasítja a genetikailag módosított növényekből készült élelmiszerek fogyasztását; - a genetikailag módosított növények szabad földön történő termesztésének elutasítása nem jelenti az ezzel összefüggő kutatás és fejlesztés tiltását; a Dél-dunántúli Régiót, ameddig a fent említett bizonytalanságok fennállnak, a genetikailag módosított növényektől és a belőlük készült élelmiszerektől és takarmányoktól mentesnek nyilvánítja.

A Tanács ezért elkötelezi magát az alábbiak mellett:

GM-mentes övezetté nyilvánítja a Dél-dunántúli Régiót; GM-mentes politikát követ az általa nyújtott szolgáltatások kialakítása során; Minden lehetséges eszközzel elősegíti a GM-növényeket nem használó mezőgazdasági rendszerek erősödését és fejlődését; Figyelemmel kíséri a GM-növények kibocsátására és forgalomba hozatalára kiadott engedélytervezeteket.

A Dél-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács kérésrel él a Régió önkormányzatai, agrár- és más gazdasági szervezetei és szereplői felé, hogy saját hatáskörükben tegyék meg a határozattal összhangban lévő lépéseket. A Dél-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács tájékoztatja döntéséről Magyarország többi régióját a TERET keretein belül, és kezdeményezi, hogy a GM-témában tegyenek a Dél-Dunántúlhoz hasonló lépéseket. A határozat végrehajtását és a kitűzött célok megvalósulását a Dél-dunántúli Regionális Civil Fórum kíséri figyelemmel.

Pécs, 2005. december 22.

RÖVID HÍREK

AZ EURÓPAI TANÁCS IDEI ZÁRÓ KÖRNYEZETVÉDELMI ÜLÉSE

A környezetvédelmi miniszterek számos kérdéssel foglalkoztak december 2-án, az év záró európai környezetvédelmi tanácsülésén, az utolsón, amelyik az Egyesült Királyság elnöksége alatt zajlott. Az alábbiakban a főbb napirendi pontok eredményeit foglaljuk össze. A szokatlanul könnyed napirendben különféle területek széles körének megtárgyalása szerepelt, de csak egyetlen tétel, a LIFE+ program témája szolt törvénnyel kapcsolatos megállapodásról.

LIFE+

A miniszterek részleges politikai egyezsége jutottak a 2007-13 közötti LIFE+ környezetvédelmi finanszírozó programról egy korábban köröztetett szövegterv alapján. A megállapodás meghatározza a lehívási szabályokat, nem szól azonban a költségvetésről, amelyet a kormányfők egy szélesebb körű költségvetési egyeztetés során fognak tárgyalni.

A program keretében három különböző kategóriában támogatnak projekteket: környezetpolitika és kormányzás, környezeti információ és kommunikáció, vé-

A BirdLife International dokumentumfotója

göl - az EU Bizottság eredeti javaslatával ellentétben - a természetvédelmi és biodiverzitás projektek. Az alap egy meg nem határozott részét ez utóbbi kategóriára különítik el. A Tanács egyetértett a javasolt LIFE+ környezetvédelmi program anyagi támogatásának ütemezésében. A LIFE költségvetéséről a miniszterek határoznak majd jövőre, amikor az EU államfők már döntöttek az EU egész költségvetéséről: a Tanács kb 2 milliárd eurót javasolt 7 éven keresztül, míg az Európa Parlament 9,5 milliárd eurót javasolna.

A miniszterek körülbelül két órát töltöttek azzal, hogy meghatározzák a formula pontosabb részleteit, amelyek majd eldöntik, hogy a tagállamok mennyi támogatáshoz jutnak végül. Mindegyik tagállam a népessége alapján (55 %-os súlyozással) és az EU élőhely direktívája szerint védelem alatt álló területük arányában (45%) kap majd támogatást. A természetvédelmi tevékenységek szerinti anyagi támogatásáról még nem született döntés. A brit elnökség jó munkát végzett a LIFE program támogatásának ügyében - mondta Sacha Clemiso a BirdLife International-tól - , de az Európai Parlament támogatása nélkül ez az eredmény nem lesz fenntartható.

VEGYI ANYAGOK

A Tanács közzétette az EU álláspontját a következő évi nagyszabású konferenciára, amely elfogadja a vegyi anyagok nemzetközi kezelésének stratégiai tervét. (SAICM). A határozatban a Tanács hivatkozott az óvatossági és helyettesítési elvekre, "amelyeknek nem szabad gyengíteniük a nemzetközi precedenseket" és a stratégiai tervnek kiemelten kell foglalkoznia a következő anyagokkal: POP (tartósan megmaradó szerves szennyezőanyagok), PBT (perzisztens, bioakkumulatív és toxikus anyagok) és a vPvB (nagymértékben megmaradó, biológiailag erősen felhalmozódó anyagok), ezenkívül a higany és más globálisan problémát okozó fémek.

GMO

A Tanács röviden megvitatta a jövőbeli genetikailag manipulált gabona és élelmiszer politikákat. Ez a szekció csak a kezdete volt a jövőre várható mélyebb vitáknak, melyekhez az Európai Bizottságnak jelentést kell bemutatnia az EU új, a genetikailag manipulált élelmisze-

rekről szóló törvénykezési kerettervezetéről. Egy hibrid genetikailag manipulált kukorica piacra dobásának engedélyezéséről - ahogy várható volt - nem született egyhangú döntés, mivel sem az elfogadást szorgalmazók, sem az azt ellenzők nem voltak minősített többségben. Ez azt eredményezi, hogy az Európa Bizottságnak kell döntenie erről az ügyről.

AZ ÚJ EU-S LEVEGŐMINŐSÉG PROGRAM HŰVÖS FOGADTATÁSRA TALÁLT

Az Európai Bizottság terve, az új levegőminőségi kampány, amely a CAFE program alatt fut, hűvös fogadotatásra talált az EU tagállamok körében. A múlt heti pén-teki brüsszeli ülésen számos környezetvédelmi minisz-ter jelentette ki, hogy a stratégia elvárásai túl magasak. Mások különleges rugalmassági elv alkalmazását akarták ahhoz is, hogy a már létező levegőminőségi értékeket elérjék, valamint ellenezték azt a tervet, amely a finom részecskék szennyezési határértékeit jogilag kötelező-vé tenné. Az Európai Környezetvédelmi Iroda (EEB) ke-vésbé volt elnéző: - A tagállamok nem tettek eleget a szennyezés csökkentéséért, sőt most még derogációt is kérnek, ezenfelül ellenzik a finom részecskékre vonat-kozó új intézkedéseket is. Ez szégyenletes - mondta Kerstin Meyer, levegőszennyezési szakember.

A CAFE rendelkezésnek 3 eleme van: egy irányelv-tervezetet javasol, hogy megszilárdítsa számos szeny-nyezőanyag már létező uniós környezeti koncentrációs határértékét, előterjeszt egy új, viszonylag tág határér-tékét a 2.5 mikron alatti átmérőjű anyagrészecskékre (PM2.5) és egy általános légszennyezés-csökkentési

célértéket határoz meg, amelyet viszonyítási alapként használnak majd a jövőbeli kibocsátás-csökkentési poli-tikákhoz.

A Tanács - nagyjából üdvözölte az új direktíva terve-zetét, mint a jobb szabályozás egy jó példáját - mon-dta Margaret Beckett brit környezetvédelmi miniszter a tárgyalás után. De a jövőbeli tárgyalásokhoz nagyobb rugalmasság elismerésére van szükség, hogy a tagállam-ok el tudják érni kötelezettségeiket. Sok tagállam meg-említette a bonyolult gazdasági körülményeket, melyek miatt nem szívesen fogadnák el a CAFE javaslatát. Azonban más államok, mint például Írország, Svédor-szág és Finnország támogatta azt. Sokan azt javasolták, hogy a Bizottság gyorsan dolgozzon ki egy ágazat-specifikus kibocsátási ellenőrzési rendszert - különösen az Euro 5 tervet, ami a járművek szennyezését fogná vissza.

Az "EGYÉB TÉMÁKON" belül a holland kormányzat tájékoztatta a minisztereket a "CLEAN, CLEVER, COM-PETITIVE" (Tiszta, Úgyes, Versenyképes) kezdeménye-zés fejleményeiről, amely az ő elnökségük idején indult el tavaly. A végső jelentés jövő év elejére várható. (2005. 12. 05.)

*További linkek: EU miniszterek Tanácsa
<http://www.consilium.eu.int/>, tel: +32 2285 6211
http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/envir/87368.pdf.*

*Forrás: Environment Daily.
Fordította: Zólyomi Ágnes és Graczka Sylvia*

ENERGIA - KÉRDÉSEK

EGYEZSÉG AZ EU ENERGIAHATÉKONYSÁGI ÉS - SZOLGÁLTATÁSI TÖRVÉNYÉRŐL

Az EU tagországok kormányai megállapodtak arról, hogy az Európai Parlamentben decemberben elfoga-dott törvény keretében egy egész sor egymást köve-tő energiahatékonysági akciótervet dolgoznak ki. Mechtild Rothe, a Parlament rapportőre szerint a di-rektíva lehetővé teszi, hogy Európa az energiatakaré-kosság érdekében támadásba lendüljön.

A végfelhasználói energiahatékonyságról és ener-giaszolgáltatásokról szóló irányelv 2003 vége óta van a törvénykezési eljárásban, akkor terjesztette be

ugyanis a javaslatot az Európai Bizottság. Ez egy fon-tos EU éghajlatváltozási politika, és különös politikai je-lentősége lett, ahogy az olaj világpiacon ára nőtt és az energiabiztonsággal kapcsolatos érdekek előtérbe ke-rültek.

A megállapodással a kormányok sikeresen kivédtek a parlamenti követelést, amely arra irányult, hogy a di-rektívában fő helyen megfogalmazott, energiatakaré-kosságra való törekvésben tegyék magasabbra a mér-cét az elvárásokat illetően, és hogy az irányelv jogilag kötelező érvényű legyen. Cserébe elfogadták azt a követelményt, hogy nemzeti energiahatékonysági ak-

(folytatás a 12. oldalon)

(folytatás a 11. oldalról)

cióterveket kell rendszeresen nyilvánosságra hozni. Andris Piebalgs, az EU energiaügyi főbiztosa támogatja, hogy az irányelvben nagyobb hangsúlyt helyeznek a folyamatra, mint a célokra. "Európának jelentős tapasztalata van a kötelező célok teljesítésében" - mondta. "Néhány alkalommal egyszerűen törvényszer-

Hét négyzetméter repce: egy liter olaj

tő helyzetek alakultak ki. Én valóban hiszek abban, hogy az irányelv alternatív megközelítése hosszú távú, forrásokkal megfelelően támogatott politikák kialakulásához vezet majd."

Az irányelv elsődleges célja egy 9 százalékos csökkentés lesz az energia felhasználásban a jelenlegihez képest a 2008-2017 közötti kilencéves periódusban. Ez pontosan megfelel a Bizottság eredeti évi 1 százalékos energia-megtakarítási javaslatának. Első olvasatra a Parlament 11,5 százalékos csökkentést írt elő kötelező alapon a szóban forgó kilenc évre.

A kormányoknak energiahatékonysági akcióterveket kell készíteniük 2007. június 30-ig, 2011. június 30-ig és 2014 június 30-ig. Az első ilyen tervnek 2011-ig kell tartalmaznia a nemzeti indikatív energia-megtakarítási célszámokat.

Az Európai Bizottság fogja értékelni a terveket és javaslatot tesz majd újabb intézkedésekre, amennyiben nem kellő mértékű a haladás - bár nem lesz joga ahhoz, hogy kötelezze az országokat a javaslatok figyelembevételére. Minden terv a felülvizsgálatot követően, hat hónappal a beadási határidő után emelkedik jogerőre.

A Bizottság koordinációs szerepének erősítése érdekében az irányelv előírja, hogy dolgozza ki az energiahatékonysági mutatók és sarokszámok összehan-

golt rendszerét. A kormányok ezeket fokozatosan beépítik majd az akcióterveikbe.

Más témákban a kormányok visszautasították azokat a követeléseket, amelyek azt szorgalmazták, hogy a közszférának magasabb energia-megtakarítási célokat kelljen teljesítenie. A direktíva csupán annyit vár a (köz)hatóságoktól hogy "mutassanak példát". Az irányelv végső megszövegezése még nem nyilvános. Hivatalosan még ratifikálnia kell a Parlamentnek és a Tanácsnak is, mielőtt hatályba lép.

NYILVÁNOSSÁGRA HOZTÁK AZ EURÓPAI BIOMASSZA ENERGIA AKCIÓTERVET

Az Európai Bizottság bejelentette: jövőre azon lesz, hogy törvényjavaslatot tegyen a megújuló fűtő- és hűtőanyagokra egy a biomassza energiáról szóló akciótervben.

Az EU végrehajtó szerve a "hiányzó láncszem"-nek nevezte a megújuló fűtőanyagokra vonatkozó jogszabályt. Kilatásba helyezett még egy jövőbeli, konkrét célokat tartalmazó törvényt is. Egészen mostanáig - a környezetvédők és a megújuló energiaforrásokban érdekeltek nyomásgyakorlása ellenére - úgy érvelt, hogy ez túlságosan bonyolult lenne.

"A törvény egyes részei tartalmazhatnának olyan intézkedéseket, amelyek köteleznék a szolgáltatókat, hogy tegyék elérhetővé a biomassza üzemanyagokat" - nyilatkozta a Bizottság. Kitűzhetnének benne hatékonysági feltételeket a biomasszára és a biomassza berendezésekre. Mi több, tartalmazhatna előírásokat a berendezések címkézésére vonatkozóan.

A terv második legfontosabb témája a szállításra használt bio-üzemanyagok. A Bizottság jelezte, hogy jövő tavaszra kiad egy közleményt, amely arról szól majd, hogy az EU ezen a területen erősíteni fogja tevékenységét.

"Az EU 2003-as, bioüzemanyagokról szóló direktívájának következő felülvizsgálatára készülve a jövő évi kommunikációban nemzeti célok kerülnek előtérbe, amelyek kötelező érvényűek lehetnek majd. Javaslat is készülne a bioüzemanyagok kötelező jellegű szélesebb körű használatával kapcsolatban, amit néhány tagállamban már sikeresebben alkalmaznak, mint az adókedvezményeket" - kommentálta a Bizottság. A közleményben megvitatják az etanol és üzemanyag ke-

verési arányok mostani korlátainak megemelését, valamint a bioüzemanyagok fenntartható gyártása és importjának kiegyensúlyozott szabályozása is téma lesz.

Egy sor intézkedés mellett a tervben célként szerepelnek lépések, amelyek ösztönzik a hulladék üzemanyagként való felhasználását, európai normák kidolgozását a szilárd bioüzemanyagokra, és a nemzeti biomassza energiaterveket. Az EU kutatási alapján belül, a következő támogatási körben előnyben részesítik a bioüzemanyagok technológiai fejlesztését és a második generációs bioüzemanyagok létrehozását.

A Bizottság becslése szerint a terv intézkedéseinek végrehajtása 69-150 millió tonnányi olajnak megfelelő mennyiséggel növelheti a biomassza energiatermelést 2010-ig. Ez jelentősen 5 százalékponttal emelné a megújuló energiaforrások részesedését, évente 209 millió tonna szén-dioxidnak megfelelő üvegházhatású gáz kibocsátását kerülhetik el, 300.000 új munkahelyet teremthetnek, és 48-ról 42 százalékra csökkenthetik az EU energiaimportját.

AZ EU MEGÚJULÓ ERŐFORRÁSOKRA VONATKOZÓ EGYSÉGES TÁMOGATÁSI RENDSZER MÉG MINDIG NAGYON TÁVOLI

A megújuló energiaforrásokon alapuló áramtermelés támogatására vonatkozó EU-s összehangolt, egységes mechanizmus még mindig "fényévekre van" - nyilatkozta Andris Piebalgs. Pielbags új elemzést mutatott be a nemzeti támogatási rendszerek hatékonysá-

gáról a 2001-es megújuló áramforrások direktívájában megfogalmazott célok elérésével kapcsolatban.

A Bizottság vizsgálata szerint mindkét támogatási forma - a zöld igazolások és az ún. "beszállítói hatósági ár" rendszere* - sikeresnek bizonyult, de egyik sem működik annyi ideje, hogy el lehessen döntení, öszszességében melyik a jobb.

(* Az áram egységára, amit egy áramszolgáltató fizet a megújuló forrásból származó áramért magán áramtermelőknek. A kormány szabályozza a díjat.)

TOVÁBB KÉSNEK AZ EU KÖRNYEZETVÉDELMI STRATÉGIÁI

Az EU-nak a hulladék újrahasznosításról, a fenntartható erőforrás használatról és a talajvédelemről szóló tematikus stratégiáit november 30-ig kellett volna elkészítenie, de ismét elhalasztották. Az Európai Bizottság egy sztrájk miatti késedelmes fordításra hivatkozik, nem pedig a politikai megosztottságra, amely a stratégiák tartalmát illeti. "A hulladék újrahasznosításról és a fenntartható erőforrás használatról szóló stratégiák elkészítésére az új határidő december 21." - nyilatkozta a Bizottság. A talajvédelmi stratégia még mindig a Bizottság részlegeinek a jóváhagyására vár, így idén már nem hozzák nyilvánosságra.

*2005. 12. 07. Forrás: Environment Daily.
Fordította: Graczka Sylvia*

KIBOCSÁTÁS-KERESKEDELEM

ERŐSEN TÁMOGATJÁK A KIBOCSÁTÁS-KERESKEDELEM ELINDULÁSÁT A LÉGIKÖZLEKEDÉSBEN

Az EU környezetvédelmi miniszterei erősen támogatták azt a tervet, amely szerint a légi közlekedésre is beindítanak az üvegházhatású gázok kibocsátási kvótáinak európai kereskedelmét. A legutóbbi brüsszeli negyedéves találkozójukon elfogadott következtetéseken az Európai Bizottságot arra szólították fel, hogy készítse el a vonatkozó törvényt még 2006 előtt egy olyan modell alapján, amely "nemzetközi szintre kiterjeszhető vagy a világon bárhol alkalmazható".

A CÉGEK HOSSZÚ TÁVÚ SZÉNKERESKEDÉSI BIZTONSÁGOT AKARNAK

Az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszerében (ETS) lévő cégek sokkal hosszabb allokációs időt akarnak, miután a második periódus véget ér 2012-ben. A nagy többség azt szeretné, ha mindegyik kereskedési fázis egy évtizedes, vagy még hosszabb lenne az Európa Bizottság által publikált közvélemény-kutatás szerint.

Azok a cégek, amelyek az ETS-ben érdekeltek ugyanakkor azt is tudni kívánják 2-3 évvel korábban, hogy mekkora kvótára számíthatnak a jövőbeli allokációs periódusban. A tanulmány azt mutatja, hogy a cégek hosszú távú bizonyosságot szeretnének, amelyre hosszabb távú befektetéseket, döntéseket lehet épí-

(folytatás a 14.. oldalon)

(folytatás a 13. oldalról)

teni. Az iparral szemben a kormányok és a civil szervezetek is elégedettek az 5 éves allokációs periódus folytatásával. Továbbá minimum egy évvel az adott kereskedési időszak előtt szeretnének döntést arról, mennyi kvótát kapnak a cégek.

Ahogy a rendszer lassan egy éves lesz, az ipari résztvevők közel fele azt mondja, hogy a kibocsátás-kereskedelem már így is kulcskérdés a hosszú távú döntésekben. Hasonló többség állította, hogy az ETS jelentős tényező a technológiai innovációkban. Azonban van rá bizonyíték, hogy a cégek visszafogják a nagyobb kibocsátás-csökkentéseket a rendszer működésének első 3 évében, mivel keményebb emissziós célokat jósolnak

a második periódusra. A megkérdezettek több mint 85 %-a a szabályokat az új piaci belépőkhöz szeretné alakítani. A kormányok és a civil szervezetek különösen a vegyipart szeretnék bevonni a rendszerbe. A jövő évi felülvizsgálat egy hivatalos javaslatához vezet majd júniusban, hogy javítsa az ETS direktíváját. A tagállamoknak ugyanez a határidő áll rendelkezésükre, hogy létrehozzák allokációs tervüket a második fázisra.

*Forrás: Environment Daily, 2005.11.18. és 2005.12.02.
Fordította: Zólyomi Ágnes*

ZÖLD JOG

AZ EURÓPAI PARLAMENTI KÉPVISELŐK ERŐSEBB ZÖLD IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁST KÖVETELNEK

Az Európai Parlament környezetvédelmi bizottsága kedden szavazott arról, hogy adjon-e a civil szervezeteknek nagyobb lehetőséget arra, hogy kérdőre vonják az EU testületek környezetvédelmi döntéseit. A bizottság előkészítette álláspontját azon jogszabály-tervezet második olvasatáról, amely az ENSZ Aarhusi Egyezménye környezetvédelmi információkról és igazságszolgáltatásról szóló részét alkalmazná az EU szervekre.

A kulcskérdés egy záradék megfogalmazása volt, amely azt részletezi, hogy az EU szervezetek miként kell válaszolniuk a civil szervezetek kérelmére az adminisztráció vagy a hibák belső vizsgálatával kapcsolatban. A képviselők arra voksoltak, hogy állítsák vissza azt a követelményt, mely szerint az EU testületek írásbeli döntéssel válaszoljanak, ne csak egyszerűen írás-

beli nyilatkozatot adjanak az indokokról. Mindegyik érintett oldal szerint e írásbeli döntési kötelezettség megerősítené a civil szervezetek képességét, hogy bírósági tárgyalásokat indítsanak, amire lehetőség lesz az új jogszabály szerint, miután a belső felülvizsgálatot kérényezték.

A tagok szavaztak arról, hogy az EU-nak előirányoznak legkevesebb 520 millió eurót és maximum 900 millió eurót öko-innovációra, amely az EU VERSENYKÉPESÉG ÉS INNOVÁCIÓ KERETPROGRAMján belül "új technológiák támogatása" címszó alatt fut. Az Európai Bizottság 520 millió eurós összeget javasolt. A bizottság álláspontja az Európai Parlament ipari tanácsához megy tovább, amelynek vezető felelőssége van a kérdésben.

*Forrás: Environment Daily, 11.05.
Fordította: Zólyomi Ágnes*

A BIZOTTSÁG LEMONDOTT AZ ÚJRAHASZNOSÍTÓ UNIÓS TÁRSADALOMRÓL: A ROSSZ BESOROLÁS ÉS A DEREGULÁCIÓ AZ ÉGETÉSNEK KEDVEZ

(2005. december 21. Brüsszel) Az Európai Bizottság jóváhagyta a két utolsó tematikus környezeti stratégiát: közleményt adott ki a hulladékmegelőzési- és újrahasznosítási tematikus stratégiáról és egy másikat a természeti erőforrásokról szóló tematikus stratégiáról. Ezen túlmenően kiegészítő javaslatot adott be a Víz Keretirányelv javítására. Több zöldszervezet, köztük az Európai Környezetvédelmi Iroda (EEB) is csalódottságát

fejte ki e dokumentumok gyenge tartalma miatt. John Hontelez EEB főtitkár szerint "a Bizottság többször megerősítette, hogy a jobb szabályozás nem jelent de-regulációt, azaz a szabályozás megszüntetését vagy lerontását. Sajnos a frissen elkészült hulladék stratégia nem ezt igazolja. Nem foglalkozik megfelelően a hulladékmegelőzéssel és forráshasználattal, sőt a meglévő uniós szabályozás egy lényeges szeletét szedi

szét és aláassa az uniós újrahasznosító társadalmat elősegítő politikai keretet. - Így az európai környezeti és emberi egészségügyi problémákat csak fokozza.

A hulladékpolitikai anyag nem különíti el a hulladékkezelés öt állomását, hierarchiáját (felülről lefelé): a megelőzést, újrahasznosítást, visszaforgatást, energia visszanyerést és elhelyezést. Visszanyerésnek minősíti a háztartási hulladék égetőműveket pusztán az energia-

nizációja és nemzeti szintre utalása irányába, amelyek nehezen végrehajtható nemzeti hulladék tervektől és nem meghatározott 'életciklus megközelítéstől' függenek. Ez jól lemérhető azon, hogy nem javasoltak a biohulladéokra vagy más hulladékfajtákra visszaforgatási célszámokat, a 6. Környezetvédelmi Akcióprogram javaslata ellenére" -tette hozzá Melissa Shinn, az EEB témafelelőse hulladék- és forráshasználat ügyekben.

"Ez egy elhibázott politikai irányultság-váltás, amely éppen ellentétes a hulladékkezelés hierarchiájával "

hatékonysági kritérium alapján anélkül, hogy figyelembe venné a további környezeti hatásokat és a forráshatékonysági tényezőket. Az anyag nem határoz meg a biológiailag lebomló hulladéokra vonatkozó uniós visszaforgatási célokat sem. "Ez egy elhibázott politikai irányultság-váltás, amely éppen ellentétes a hulladékkezelés hierarchiájával " nyilatkozott Stefan Scheuer EEB uniós politikai szakértő. "A javaslat a visszaforgatásnak és égetésnek ugyanolyan státust ad, ezáltal a környezetet (leginkább) terhelő égetést helyezi előtérbe. Ahelyett, hogy új munkahelyek teremtnének a visszaforgatással kapcsolatos szolgáltató szektorban, inkább a hulladék égetésébe fognak befektetni, különösen az új tagállamokban."

Még kritikusabb, hogy az anyag kikapukat nyit, mert a hulladékfolyam-szemléletű megközelítés helyett (ahol a termelők felelősek) egy komplexebb anyagszemléletű megközelítést favorizál, ahol a termelői felelősség praktikusán nem alkalmazható. "Veszélyes trend az is, hogy a Bizottság az uniós szinten harmonizált hulladékkezelési politikától átvált a hulladékkezelés dearmo-

A csomag tartalmaz néhány hasznos eszközt, mint a nemzeti hulladékmegelőzési terv kötelezővé tétele, de például egyáltalán nem foglalkozik azzal, hogyan lehetne a folyamatosan növekvő hulladékmennyiség kérdését kezelni.

A Bizottság Természeti Erőforrás Stratégiája hasonlóképpen figyelmen kívül hagy minden 6. Környezetvédelmi Akcióprogram követelményt. Nem tűz ki célokat és célszámokat a forráshatékonyságra és a források csökkentett használatára. Ahhoz képet, hogy a világszerte fenntarthatatlan forráshasználat drámai hatást gyakorol az éghajlati rendszerre, ökoszisztémákra és termelői kapacitásra, a csomag hiányossága elkeserítő: nincs benne ambíció és célszám, ütemterv vagy specifikus politikai intézkedés, vagy legalább ezekre jövőbeli terv. Így bár a stratégiában leírt cselekvések hasznosak, az előzők nélkül a konkrét cselekvés legalább öt évig várthat majd magára.

Forrás: EEB sajtóközlemény. Fordította: Botár Alexa

CIVIL OLDAL

ERDÉLYI TAPASZTALAT - MORZSÁK

AZ ERDÉLYI SZERVEZETEK FELKÉSZÜLTSGÉGE AZ EU-CSATLAKOZÁSRA

Másfél hónap eltéréssel két hasonló témájú, mégis egészen más jellegű és hangulatú képzésen vehettem részt Erdélyben az ősz folyamán részben szervezőként, részben előadóként. Érdekes a kettőt összevetve belepillantani abba, hogyan is állnak az erdélyi civil szervezetek az EU-csatlakozásra való felkészüléssel.

Az első képzés megszervezésében a Fókusz Öko Központ mellett az MTvSz társszervezőként vett részt egy olyan, az EU Környezetvédelmi Főigazgatósága által finanszírozott projekt keretében, amelynek célja, hogy a 7. (központi) régióban működő civil szervezetek figyelmét a regionális politika aktualitásai és lehetőségei felé terelje, és aktivitásra bírja őket. (A 7. régió Fehér, Szében, Hargita, Brassó, Kovászna és Maros megyét foglalja magába.) A szeptember 16-18-án Marosvásárhelyen, elegáns szállodában megrendezett képzésre tehát 1-2 kivétellel ezekből a megyékből érkeztek különböző szakterületeken működő civilek.

A tematikát a képzés céljának megfelelően igen fesztettre terveztük, és hárman előadók - Paul Kosterink a holland Milieucontact Oosteuropától, Éger Ákos és én az MTvSz-től - egymásnak adtuk át a szót témáról témára. Az EU regionális politikájának általános bemutatásával indítottunk, kitérve az intézményrendszer, a Lisszaboni Stratégia, a strukturális és kohéziós alapok rendszerének ismertetésére. Ezután a nemzetközi szinttől fokozatosan szűkítve a kört, haladtunk az országos, regionális, majd helyi folyamatok és részvételi lehetőségek ismertetése felé, saját munkánkból vett gyakorlati példákkal szemléltetve az elmondott elméletet.

Érdekes, a feladatunkat bonyolító, de örömteli tapasztalat volt, hogy az előadások közben feltett értelmező, illetve a társaságot éber tartó kérdéseink nyomán élénk, olykor akár a tárgytól elkanyarodó beszélgetések, viták alakultak ki a résztvevők körében. (Ezek követésében egyedül az jelentett nehézséget, hogy ezek már teljesen románul folytak - a képzés angolul, román tolmácsolással -, és a tolmácsolással nemhogy beleszólni, követni is nehéz volt ezeket.) Azért nem zavartattuk magunkat miatta mégse különösebben, mert érezhető volt, hogy ezek az emberek ritkán vagy talán sohasem találkoznak, most is-

merkednek, most találtak közös ügyeket, amelyek megvitatásának szintén fórumot kell - elsőként itt - biztosítani. A képzés utolsó délelőttjén a romániai realitások talaján tehetők próbára a korábban szerzett ismereteiket a résztvevők: ekkor ugyanis a régió fejlesztési ügynökségének egy munkatársa adta elő, mivel foglalkozik az ügynökség, és hogyan áll ott a Nemzeti Fejlesztési Terv készítése. Az előadást döbbenet fogadta: a terv gyakorlatilag kész, szeptemberben dolgozzák ki a megvalósítási mechanizmusokat, októberben lesz valamilyen partnerségi folyamat, novemberben ex-ante értékelés, és decemberre előirányozták a stratégia és az operatív programok véglegesítését. Hogy ezekről a folyamatokról a civilek eddig miért nem értesültek, azért a nyitott, de döntési pozícióban nem lévő ügynökségi munkatárs a megyei szervezetet tette felelőssé, mondván, náluk akad el az információ. Ezt a könnyű indoklást azonban ellensúlyozta azzal, hogy felajánlotta: ha közvetlenül hozzá fordulnak tájékoztatásért, anyagért a civilek, hajlandó segíteni. Elgondolkodtatott: vajon én vagyok túl naiv, vagy a résztvevők ábrándultak ki annyira a hatóságok ígéreteiből, hogy mintha meg sem hallották volna ezt a felajánlást, folytatták panaszuk, elégedetlenségük áradatát?

A képzés végül ígéretes eredményekkel zárult: két csoportban sikerült többé-kevésbé feltérképezni, milyen együttműködési lehetőségeket látnak a résztvevők. Szóba került közös levelezőlista működtetése, rendszeres találkozó iránti igény (amit az ügynökség is szívesen venne, hiszen úgy könnyebben tudna kommunikálni a partnerekkel), a csoporton belüli döntéshozatali mechanizmusok kialakítása, civil kritériumok, elvárások kidolgozása a társadalmi részvételre, vagy akár civil ajánlások az ügynökség részére ahhoz, milyen módon és információkkal lenne célszerű feltölteni, frissíteni a honlapját. Mindezen tervek persze a megvalósításkor vizsgáznak: lesz-e a csoportban annyi dinamika és elszánás, hogy - mondjuk, a Fókusz vezetésével és segítségével - aktívan szerepet vállaljanak az itt összegyűjtött ötletek következetes kivitelezésében, folyamatos munkában, együttműködésben.

A második képzés földrajzilag tágabb, szakmai szempontból szűkebb kört céltzott meg: a Független Ökológiai Központ erdélyi magyar környezetvédők számára szervezett műhelyt november 4-6-án Vármezőn a Fókusz Öko Központtal "Környezetvédők kisebbségben - avagy hogyan legyünk okos kicsi eukraták - avagy 5 perccel belépés előtt és után" címmel. A képzés céljáról mindent elmond a címe: felkészülés, illetve tapasztalatok az

EU-csatlakozásból, és a kapcsolatok erősítése. Erre Vásárhelyi Judit meghívására és jóvoltából mehettem el "trénerként", hogy arról beszéljek, hogyan használhatjuk mi, civilek, a lehetőségeket az EU-ban.

Bevallom, eleinte nehezen hangolódtam rá a cím által sugallt gondolatra: "környezetvédők kisebbségben" - hiszen bizonyos ügyekben muszáj félretenni kisebbségi voltunkat, ha eredményt akarunk elérni. Aztán Hajdú Zoltán (Fókusz) egy - a műhelyen is részben megvitatott - írása az ezzel kapcsolatos dilemmákról, valamint a felkészülés részeként Judit kezdeményezésére végzett visszatekintés a saját magunk által átélt kisebbségi helyzetekről, közelebb hozta a problémát.

A képzés oldottabb hangulatát nyilván a társaság összetétele és a helyszín is determinálta. A helyszínt nemcsak varázslatos volta - napsütésben úszó fennsík a Görgényi-havasok lábánál, őszi erdőkkel borított hegyek koszorújában - miatt nem tudom említés nélkül hagyni, de azért sem, mert egy, a közösség javát szolgáló vidékfejlesztési kezdeményezés mintapéldája. A település pisztrángtenyészetéről híres, a közeli városokból - Szovátáról, Régenből - mondják, egyesek akár egy-egy napra is feljönnek pisztrángot enni. Bár a pisztrángos jelenleg - egyelőre még - állami kézben van, erre kezdtek a helyiek falusi turizmust építeni. Immár több család foglalkozik szállásadással - minket Lokodiék cserépkályhával fűtött faházában szállásoltak el, másokat más háznál vagy a panzióban -, és a kezdeményezés fellendülőben van. Az egész társaság étkezését a panzióban oldották meg, de első reggel a háziaknál kaptunk reggelit, és a menüben a húsfélék mellett házi sajt és csipkelekvár is szerepelt.

(A képzés céljára az általános iskola bizonyult alkalmas helynek. Ahogy az alsós osztályok kicsit rozzant, de szemléltető eszközökkel éppen kedvesen felszerelt tantermében ültünk, mellettem duruzsolt a cserépkályha, elgondolkodtam: még ha a körülmények szegényesebbek is, nem biztos, hogy nem válik legalább olyan ember abból, akit itt nevelnek, mint akit jól felszerelt, csillogó-villogó iskolában. Bár ez lenne a mérce!)

A műhely tematikája itt átfogóbb volt: több témát ismertettünk és vitattunk meg, és kerestük bennük a környezetvédő civilek kapcsolódási lehetőségeit és a kockázatokat. Az EU-s területfejlesztési / lobbifolyamatok lehetőségei terén nem volt könnyű reális, de nem túlságosan rémisztő képet rajzolni. Itt az volt az érzésem, hogy a regionális politika meglehetősen elvontnak, megfoghatatlannak tűnt ezen kör számára, bár igyekeztünk közelebb hozni, és amikor arról volt szó, ki mit is tud betenni a kö-

zösbe, milyen együttműködések léteznek, amelyekhez kapcsolódni lehet, mégis hirdettük Hajdu Zolival és Péter Pállal a közös területfejlesztési programunkat. A következőkben Kovács Bence az Aarhusi Egyezményt kínálta lehetőségekről, Nyvelt Erik a Natura 2000-ról, Vásárhelyi Judit vidékfejlesztésről beszélt. Mind a négy témát igyekeztünk úgy alakítani, hogy a résztvevők maguk kereshessék meg bennük a számukra legérdekesebb pontokat.

A legnagyobb érdeklődésre ebben a körben a vidékfejlesztés és az agrár-környezetvédelem tarthatott számot, beleértve az ökoturizmust. A szeptemberi képzéshez képest jelentős különbség volt itt, hogy az ötletelésen és a meglévő együttműködések bemutatásán túl itt konkrét további közös cselekvésekről született döntés, és pedig agrár-környezetvédelem témában. Örömteli és egyúttal nagy kihívás az a lista, amely a közös, több szervezetet is érdeklő-érintő témákat határozza meg mint potenciális együttműködési területeket. Hogy néhány példát említsünk a listáról: környezeti nevelés, a környezetvédelmi finanszírozás átláthatósága, regionális fejlesztés, környezetvédelmi stratégia készítése, vízgyűjtők. Mindezen együttműködések segítésére a műhely záró napján megvetettük egy "kompetencia-térkép" adatbázis alapjait, amely az egyes szervezetek tevékenységi területeit összesítette.

A két képzés / műhely tanulságaként elmondható, hogy a kettő - bár talán tartottunk eleinte attól, hogy átfedés lesz - inkább kiegészítette egymást. A regionális politika terén hasznos, hogy mindenféle civilek bevonását kezdeményezte a Fókusz, de ezt a témát is célszerű jobban megalapozni a környezetvédők között is. Más témákról pedig érdemes lesz - ahogy arra alakult is kezdeményezés - környezetvédő körökben is közösen jobban elmélyülni. Mindezt pedig nem azért, mintha eddig nem végeztek volna szakmai munkát az erdélyi környezetvédők, hanem azért, mert jó részük eddig klasszikus természetvédelemmel foglalkozott, és mostanában kezdenek ráállni az elvi (politikai, policy) szintű munkára is.

Ahogy e két képzés alkalmával két apró bepillantást nyerhettem az erdélyi környezetvédő civil szférába, azt éreztem, darázs-fészekbe nyúltam. Kicsit megrettentem, hiszen vajmi kevés ismerettel rendelkezem a történetükről, a kezdetekről. Aztán a szükséges óvatosság mellett még egy dolog tudatosodott bennem: nem szabad kívülről megmondani akarnunk, hogy mi hogyan jó. Azt hagyni - legfeljebb segíteni kell -, hogy kiforrigja magát az ő ötleteikből: a saját tapasztalatainkat csak példaként hozhatjuk, mint egy lehetőséget a sok között.

Dönsz Teodóra, MTVSZ

EGY CIVIL FELMÉRÉS NÉHÁNY TANULSÁGA⁵

Az NCA által támogatott a kutatásunkkal azt vizsgáltuk, hogy milyen a környezetvédő civil szervezetek társadalmi elfogadottsága, tevékenységének megítélése. Ennek a vizsgálatnak néhány eredményét foglaljuk össze.

A KÉRDŐÍVES FELMÉRÉSBŐL ADÓDÓ NÉHÁNY TANULSÁG

A felhívásunkra 58 szervezet töltötte ki a kérdőívünket. A kérdőívet kitöltő szervezetek között nagyjából a számarányuknak megfelelően találunk országos, regionális és helyi szinten működő szervezetet. Ami meglepő volt, hogy az alapítványok, amelyek az összes környezet- és természetvédő civil szervezetek közel 40 százalékát teszik ki, a válaszadók között alig jelennek meg.

A FELMÉRT SZERVEZETEK TEVÉKENYSÉGI PROFILJA

Tevékenység	Részvétel %-ban
Akciók szervezése	75
Saját publikációk	69
Előadások tartása	62
Mások kiadványaiban való publikálás	56
Lobbizás idehaza	48
Törvényjavaslatok véleményezés	40
Kormányzati munkabizottságokban való részvétel	32
Lobbizás nemzetközi fórumokon	24
Átlagos tevékenység megjelölés	4,06

A 4,06-os átlag azt jelenti, hogy a szervezetek átlagosan 4 tevékenységet jelöltek meg. Az nem meglepő, hogy a választ adó szervezetek kereken háromnegyede akciók szervezésével is foglalkozik. Az utána következő három tevékenységnek az előfordulási gyakorisága viszont újszerű információt hordoz. A saját, illetve mások kiadványában való publikálás, valamint előadások tartása azt jelenti, hogy a környezet- és természetvédő civil szervezetek ezekkel tevékenységeikkel olyan lakossági rétegeket és döntéshozókat is elérnek, akik esetleg az akciókban nem vesznek részt.

Az, hogy e szervezetek kevesebb, mint fele foglalkozik lobbizással és a törvényjavaslatok véleményezésével, jórészt következik a civil szervezetek összetételéből. A kormányzati munkabizottságokban való egyharmados részvétel, valamint a nemzetközi fórumokon való szervezetek egynegyedének lobbizása igen fontos mutatója annak, hogy ezek a szervezetek komoly szakmai felkészültséggel, és tapasztalattal rendelkeznek.

MIT TEKINTENEK

A MEGKÉRDEZETTEK SIKERES SZERVEZETEKNEK?

Az 58 válaszadó közül néhányan egyáltalán nem neveztek meg általuk sikeresnek tekinthető szervezetet. Egy szervezet maximum három szervezetet jelölhetett meg. Azok, akik megjelöltek az összesen 22 szervezet említettek. A legtöbb szavazatot a Magyar Madárta- ni Egyesület kapta. Majd ezt szorosan követte a Levegő Munkacsoport. Jelentős számú szavazatot kapott még a Humusz, a Védjegylet, a Greenpeace, a WWF Magyarországon, az Életfa Környezetvédő Szövetség, az E-Misszió, a Hulladék Munkaszövetség, a Nimfea, a Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesület, a Csemete, a Hatvani Környezetvédő Egyesület és az MTVSZ.

Azt is megkérdeztük, hogy a válaszadó szervezet milyen tekintetben tekinti sikeresnek az általuk megjelölt szervezeteket. A válaszok önmagukért beszélnek: következetes, hatékony szakmai munka, jó kommunikáció, igényes kiadványok, sikeres továbbképzések, média megjelenés, célokkal összhangban lévő programok, professzionális munka, sikeres országos kampányok, dinamikus fejlődés, anyagi függetlenség, széles aktivista bázis. Továbbá: vállalják a konfrontációt, és végig viszik a harcot.

Egy 5-ös skálán kellett jellemezni azt, hogy a kormányzati szervek, regionális szervek, önkormányzatok, civil szervezetek és a lakosság mennyire ismerik a tevékenységüket. A skála "a nem ismerik, illetve nem célunk, hogy ismerjék"-től (erre kellett 1 pontot adni) a "jól ismerik"-ig terjedt (Ez ért 5 pontot.) A kapott eredmény összegezését tartalmazza a következő táblázat:

A CIVIL SZERVEZETEK ISMERTSÉGI FOKA

A szervezet megjelölése	Átlagos értékszám
Kormányzati szervezetek	2,6
Regionális szervezetek	3,2
Önkormányzatok	3,6
Többi civil szervezet	4,0
Vállalkozók	3,9
Lakosság	3,3

A táblázatban foglalt adatok szerint a kormányzati szervezetek ismerik a legkevésbé a munkájukat. Az ismertségi skálán alulról kormányzati szervezeteket a regionális szervezetek és a lakosság követik. Az előbbieknél az önkormányzatok, a vállalkozók (ez némi megle-

⁵A Környezettudományi Központ ezúttal fejezi ki a köszönetét mind az 58 környezet- és természetvédő civil szervezetnek, akik kitöltötték és visszaküldték számunkra a kérdőívet. Külön köszönjük Farkas Istvánnak (MTVSZ), Kocsis Anikónak (Óko-Régió Alapítvány), Kovács Bencének (FOEK) és Vay Mártonnak (Védjegylet) nagyon értékes hozzájárulását a kutatómunka sikeréhez.

petés) sokkal jobban ismerik a munkájukat. A listát a többi civil szervezet vezeti. A kérdőív egy másik kérdéséből arra is választ kaptunk, hogy milyen a környezet- és természetvédő civil szervezetek kapcsolatrendszere. A legtöbb partnerszervezet a többi környezet- és természetvédő civil szervezet közül kerül ki. Ennél lényegesen kevesebb szervezetet jelöltek meg a hazai egyéb szakmai (tehát nem NGO, vagy nem környezet- és természetvédő NGO-k) köréből. A nemzetközi kapcsolatok kifejezetten szegényesek, annak ellenére, hogy, legalábbis ez derült ki ebből a felmérésből, ennek nem lennének nyelvtudásbeli akadályai. Az előbbi táblázat adataival együtt ez is mutatja, hogy a hazai környezet- és természetvédő szervezetek kissé befelé fordulók, ami éppen a munka eredményessége szempontjából hátrányt jelenthet.

Arra a kérdésre adott válaszokat, hogy Mit kellene tenniük a környezetvédő civil szervezeteknek a nagyobb környezetpolitikai befolyás érdekében? az előfordulás gyakoriságának sorrendjében adjuk meg: hangsúlyosabban kéne véleményünket kinyilvánítani; nagyobb befolyást szerezni szakmai területen; jobb kommunikáció; etikus, elvszerű kompromisszumkészség, megtalálni a hatékonyabb lobbizás módjait; a szervezettség fokozása és szélesebb alapokra helyezése, szétaprózottságból fakadó nehézségek mérséklése jobb információáramlással; munkamegosztásban dolgozni, aki akciózik, az legyen hiteles a döntéshozók számára; a lakosság minél szélesebb rétegeinek megnyerésére kell törekedni, médiában járatos szakemberek, sajtóreferensek alkalmazása.

AZ INTERJÚK, ILLETVE MŰHELYVITÁK SORÁN SZERZETT TAPASZTALATOK:

A környezetvédők jelen vannak a legkülönbözőbb döntési szinteken. Önkormányzatoknál, megyei fórumokon, regionális és országos szinteken. Az EU szinten a jelenlétük még nem megfelelő. Több európai szervezetben vannak ott más országokkal együtt tagszervezetként, de olyan európai szervezetet nem sikerült lét-

rehozni, amelynek a pólusa a közép és kelet-európai régió lenne. A véleménynyilvánítók szerint a mozgalom egységessége meglehetősen kérdéses. A mozgalmi levelezőlistán szereplők viszonylag egységeseek. Vannak viszont olyan szervezetek, amelyek abszolút nincsenek képen. Az egységesebb fellépés érdekében szakmai egyeztetéseket kellene végezni. Több kérdésben le kellene folytatni a vitákat. Erre az OT nem alkalmas. Addig amíg mindig túl sokan vannak azok a szervezetek, akik csak azt tudják mondani, hogy nem, az rengeteget árt azoknak a szervezeteknek, akik komoly, megalapozott munkát végeznek.

Felmerül az igény több szervezet részéről, hogy ne csak a többi zöld szervezettel működjenek együtt, hanem más szakmai szervezetekkel is. A zöldszervezetek közötti együttműködés mára fárasztóvá vált. A levelezőlistán való levelezgetés, sokszor eredmény nélküli. Vannak akik úgy látják, hogy mára az zöldmozgalom erkölcsei mocsárba süllyedt, amelyből kilábalni nehéz. A vidéki szervezeteket sokszor egyszerűen semmibe veszik "Ti csak egy kis vidéki szervezet vagytok"-kal intézik el őket. Általános volt a vélekedés, hogy a civil szervezetek minél több állami feladatot vállaljanak át. Ilyenek lehetnek például az NKP2-ben megjelölt feladatok teljesítése. A civil szervezetek esélyeseek lehetnek a versenyszféra vállalkozásaival szemben, mert sokkal költséghatékonyabban tudnak dolgozni, vagyis az egyes feladatokat olcsóbban el tudják vállalni és jó minőségben elvégezni. Fontos lenne azt megoldani, hogy a civil szervezetek kapjanak rendszeres tájékoztatást a pályázati lehetőségekről, mert a civil szervezetek többsége nem tud ezekről. Valószínű a mozgalomnak is kellene valamit tennie, hogy a nem civil szervezetek számára kiírt pályázati lehetőségekről is tudomást szerezzenek. Szükséges lenne más egyebek mellett olyan kutatásra is, amelyben megvizsgálnánk, a civil szervezetek milyen ún. vállalkozási feladatokat látnak el.

*Összeállította: Laczó Ferenc
Környezettudományi Központ*

KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS KÖRNYEZETPOLITIKAI - HÍREK AZ EURÓPAI UNIÓBÓL

KIADJA: MAGYAR TERMÉSZETVÉDŐK SZÖVETSÉGE
1091 BUDAPEST, ÜLLŐI ÚT 91/B. III. 21. TEL: 216-7297 FAX:216-7295 DRÓTPOSTA: INFO@MTVSZ.HU
SZERKESZTŐK: SCHMUCK ERZSÉBET, BOTÁR ALEXA

NYOMDAI MUNKÁK, SOKSZOROSÍTÁS: MTVSZ IRODA KÉSZÜLT 500 PÉLDÁNYBAN

A szerkesztők köszönettel vesznek minden - a hazai környezetvédelemmel és az Unióval kapcsolatos eseményekre, kiadványokra vonatkozó - információt és a hírlevelet érintő egyéb (kritikai) észtevéteket. Lapzártá minden hónap 20-án. A cikkben közölt kijelentések és vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztők álláspontját! A Hírlevélben közölt írások egyeztetés után a forrás feltüntetésével közölhetők más kiadványokban. A hírlevél anyagai, illetve a terjedelmi okokból kimaradt cikkek az interneten is olvashatók: www.mtvosz.hu/EU-oldal. A link: <http://www.mtvosz.hu/eukornypol/hirlevel>

Magyar Természetvédők Szövetsége

B u d a p e s t

Üllői út 91/B. III. 21.

1091

Boldog karácsonyt és eredményekben gazdag, boldog új évet kívánunk minden kedves Olvasónknak!
a szerkesztők

